Adopcions sense receptes

Diferents maneres de viure l'adopció

Col·lecció Família i Educació
Directora de la col·lecció: Rosa Guitart
Sèrie Família / Comunitat educativa

© Carme Panchón i Iglesias, Pilar Heras i Trias
© d'aquesta edició: Editorial GRAÓ d'IRIF, SL
C/ Hurtado, 29. 08022 Barcelona
www.grao.com

1a edició: desembre 2009
2a reimpressió: febrer 2010
ISBN: 978-84-7827-765-0
DL:

Disseny: Aguiló Gràfic
Fotografia de coberta: Bru Aguiló
Impressió: Publidisa

Resten rigorosament prohibits i estaran sotmesos a les sancions establertes a les lleis, la reproducció o l'emmagatzematge total o parcial de la present publicació, incloent-hi el disseny de la portada, així com la transmissió d'aquesta per qualsevol mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació o bé de fotocòpia, sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*. Si necessita fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra, adreci's a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, *www.cedro.org*).

Carme Panchón i Iglesias
Pilar Heras i Trias

Adopcions sense receptes

Diferents maneres de viure l'adopció

GRAÓ

Col·lecció Família i Educació | 15

Índex

Presentació. Motivacions personals i professionals (sobre i des de les adopcions) 9

1. Què és adoptar? 13

Necessitats i voluntats 17

Per què vol adoptar la gent? Alguns perquès de les adopcions 19

• El paper de les entitats col·laboradores 20

• Les idees socials que pressionen sobre les adopcions 24

• L'acolliment 27

• On és més fàcil adoptar? 29

• Cada adopció té un perquè 34

L'adopció des de perspectives diferents 35

• El model familiarista 37

• La visió biologista 38

Els marcs reguladors necessaris 42

L'ètica en les adopcions. Primer la criatura 44

• La demanda a les famílies 45

• La demanda als professionals i a les professionals 46

• La demanda a les entitats col·laboradores 47

• Un dret de l'infant: ser subjecte 48

Les famílies i els diferents estils de convivència com a realitats en les adopcions 50

• Són infants i adolescents en situació de risc social 50

• Les famílies 52

Diferents opcions, diferents adopcions? 54

2. Els recorreguts ____ **63**
Els límits donats a les criatures. Les expectatives negatives ____ 67
L'estada als centres residencials. Els germans. La violència ____ 70
Els orígens. La supervivència ____ 75
Les persones soles que adopten. Els intermediaris. L'alimentació ____ 78
La ràbia de no entendre amb els mateixos codis què és estimar. Les germanes i els germans adoptants ____ 82

3. Ja és aquí ____ **93**
De la trobada i l'acoblament a la quotidianitat ____ 94
• Factors de risc associats a les adopcions ____ 96
• Adaptació familiar ____ 100
• «Adaptació a l'adopció» per a tothom ____ 104
• L'adaptació a l'escola ____ 106
• Els problemes d'identitat ____ 110
La família ideal que no existeix ____ 111
• Trets identificatius de la família actual ____ 112
Qui ajuda a continuar i dóna suport quan sorgeixen les contradiccions? ____ 113
• Serveis de postadopció ____ 115

4. L'adopció internacional ____ **121**
Unes quantes dades ____ 122
La tasca de les administracions ____ 124
Característiques dels infants d'adopció internacional ____ 125
Característiques dels pares i de les mares que arriben a l'adopció internacional ____ 127

Podem saber-ne més ____ **137**
Literatura per a les nostres filles i els nostres fills ____ 137

Filmografia _____ 138
Webs d'informació a Catalunya _____ 139
Bibliografia general sobre adopcions _____ 139
Bibliografia referenciada _____ 140

Presentació

Motivacions personals i professionals (sobre i des de les adopcions)

Aquest és un llibre peculiar. No es tracta d'un manual ni d'una guia per a les famílies que volen adoptar criatures, ni d'un informe sobre l'estat de les adopcions, ni tampoc d'una mostra dels processos pels quals passen les persones i les famílies que tenen l'objectiu d'afillar-se un menor que elles no han engendrat. Al llarg de les pàgines següents, hi trobareu una mica de totes aquestes coses, perquè no volem tractar la realitat de l'adopció com un «tema especial», ni volem deixar de banda el que ha suposat el fenomen de l'adopció per a la infància i l'adolescència, com també per a un bon nombre de persones, petites i grans, que se n'han beneficiat. Volem mirar les diferents adopcions amb ulls de «normalitat»; volem parlar de la filiació com quelcom que no ha de tenir a veure de manera determinant amb el fet que hi hagi una relació biològica o no; volem col·laborar a desmuntar mites i fal·làcies al voltant de l'adopció, i també, per què no, volem fer una certa autocrítica perquè, com a professionals de l'educació, moltes vegades no hem contribuït prou a

canviar la visió sobre alguns aspectes encarcarats del fenomen mateix ni de qui, en alguns moments, té la potestat de decidir de quina manera cal tractar-lo. Si volguéssim fer una crítica de caire «acadèmic» als defectes que, des de diversos àmbits, han col·laborat poc a fer efectiva, i feliçment efectiva, aquella idea que resumeix el màxim dret de la infància i l'adolescència, és a dir, «l'interès superior del menor o de la menor», potser plantejaríem una recerca prèvia, històrica, sociològica, psicològica o –com ens pertoca a nosaltres– pedagògica, amb les dades numèriques corresponents o amb opinions, grups de discussió, etc. Faríem entrevistes o plantejaríem casos per intentar veure on fallen les administracions i/o la resta dels agents implicats en aquesta qüestió tan complexa. El cert és que hi ha molta documentació, bons estudis i recerques en curs, i el cert també és que, a nivell divulgatiu, amb una passejada per les pàgines d'Internet on es parla d'adopcions, n'hi hauria d'haver prou per tenir els elements suficients per parlar-ne. A més, avui també hi ha molta facilitat per fer comentaris al voltant d'aquest tema, sobre el qual, en els darrers quinze o vint anys, hi entén gairebé tothom, perquè, qui no coneix alguna persona, alguna família que ha optat per aquesta via de filiació, d'educació, de vida? I qui no s'ha queixat, amb més o menys coneixement de causa, dels processos lents, amb obstacles, que aconsegueixen desil·lusionar tants i tantes aspirants i convertir el procés mateix en una heroïcitat per a algunes persones que se'n surten? Quantes vegades, encara que sigui de manera intuïtiva, ens mou el sentiment de protegir aquella mainada que veiem o que sabem que està desprotegida, al nostre país o en uns altres de llunyans? Quantes vegades, professionalment parlant, però també humanament, pensem que cal que s'esmercin tots els esforços i tots els recursos possibles per lluitar contra la injustícia més gran que existeix per a una criatura: la soledat?

Des de les decisions de les administracions d'aquí, de Catalunya o de l'Estat espanyol, des de les dels països on la gent va a adoptar, des de les entitats

col·laboradores, des de la societat adulta i, en darrera instància, des de les pròpies persones protagonistes d'aquestes històries, des de les nostres preocupacions professionals, polítiques, humanes, personals, des de les vivències, les pròpies i les que ens han arribat d'altres, pensem que cal continuar treballant per aconseguir la millor manera possible d'acompanyar els processos durs i injustos que poden tenir un desenllaç feliç a la complicada existència que ens (els) ha tocat viure. Per això, no volem escatimar ni una mica del que podem extreure de tot el que hem esmentat, hem vist, hem viscut, hem llegit, hem discutit; ni menystenir res del que hem après. I amb l'ànim de continuar parlant d'aquesta tria encara avui necessària per al benestar d'una part important de la infància i l'adolescència, volem reflexionar sobre, al voltant de, des de, les diferents maneres d'adoptar, manifestant un respecte profund vers els nens i les nenes que les protagonitzen i amb la intenció de no uniformitzar ni situacions, ni tòpics, ni estereotips, tenint molt clara una consideració per damunt de qualsevol altra: per a les adopcions, no hi ha receptes.

Parlar de l'adopció avui significa, per començar i com afirmem en el títol, entendre el concepte en plural i dir que hi ha adopcions, més que no pas un sol fenomen que té lloc de manera igual per a tothom i en tots els casos. Hi ha diferents maneres d'entendre-les, de viure-les, les adopcions, com també són diverses les motivacions i les decisions que pren la part adulta i els dubtes, els interrogants, les pors, etc. que l'assalten quan es posa en aquest «món». I potser podem parlar efectivament «d'un món» amb molts elements de coincidència en els processos, en els conceptes, en les legislacions, en els marcs conceptuals, però una cosa és segura, es tracta, si de cas, d'un món divers on no hi ha maneres modèliques que garanteixin que una adopció, o diverses adopcions, s'han fet categòricament bé o malament. Un món divers on el protagonisme l'ha de tenir indiscutiblement la infància i l'adolescència.

Els nostres motius per embarcar-nos en aquest viatge són diversos, també. D'una banda, al llarg de

molts anys, en diferents espais socials i educatius, hem treballat amb la infància i l'adolescència, en primera línia –com se sol dir en l'argot professional de certs sectors– o bé hem treballat a favor d'aquesta franja de població que, fins no fa gaire, era força ignorada en el conjunt dels interessos socials generals i més enllà de l'assistencialisme i de l'atenció «especial». També hem estat prou temps a prop d'una mainada que, vulnerable com és, es troba sovint en situacions de risc; de risc d'exclusió, de risc que els seus drets siguin violats, de risc de no ser tinguda en compte en la vida social. Hem fet recerca sobre aquestes criatures en risc. Hem gestionat aspectes d'aquesta infància i adolescència en les polítiques socials que s'hi refereixen. I aquesta experiència ens ha situat, professionalment i personalment, en el terreny d'una de les sortides que tenen aquests nens i aquestes nenes que poden ser adoptats o adoptades.

Ens sembla important continuar-ne parlant mig col·loquialment i de manera tan planera com sapiguem, i ens disposem a fer-ho.

1.

Què és adoptar?

Ens preguntem...

- *Què significa adoptar?*
- *Sempre ha estat igual, el fet adoptiu?*
- *Què és important en una adopció?*
- *A quines necessitats respon una adopció?*
- *Totes les adopcions són iguals?*
- *Qui pot adoptar? On ho pot fer?*

Parlarem de...

- *Alguns elements fonamentals per tal que tingui lloc una adopció, avui i en altres moments de la història.*
- *Les necessitats de la infància i l'adolescència i el dret que tenen a formar part d'una família.*
- *Quins perquès hi ha en les adopcions i en les maneres d'entendre-les.*
- *Qui és el veritable protagonista de qualsevol adopció.*
- *Com la societat i els seus governs han de garantir els drets i el benestar de les criatures.*
- *Les lleis, les mentalitats i l'ètica en els processos d'adopció.*
- *Diversitat també en la construcció de les famílies.*
- *Els «aparells»: Administració, professionals, entitats gestores, associacions d'adoptants.*

L'adopció és una figura legal que, constituïda judicialment, crea, entre la mare i/o el pare adoptants i la filla i/o el fill adoptat, les mateixes obligacions i els mateixos drets que la filiació natural. En l'actualitat, l'adopció constitueix un tipus de paternitat cada cop més nombrosa i més acceptada.

Moltes vegades, entre els humans, les accions i el perquè es fan com es fan no obeeixen a criteris ni a plantejaments basats en certeses demostrables, contrastables, etc. ni en seguretats irrefutables, sobretot quan l'acció en qüestió té tant a veure amb la raó com amb els sentiments. Allò que en diem col·loquialment «amb el cap i amb el cor». Sovint, es voldria poder dir que el que cal és actuar d'una manera determinada i «tipificar» els comportaments, per tal que no hi hagués cap mena de dubte sobre el que és correcte i el